

Peus llestos, ulls oberts

Quan Vidal Vidal ens va proposar d'escriure sobre les escultures urbanes de la ciutat de Lleida ens va agafar ben bé per sorpresa. L'escriptor arbequí havia llegit un reportatge publicat al diari SEGRE i pensava que es podia ampliar a un llibre. Concretament, que podia ser un nou volum de la recent creada col·lecció Gramalla, que ell dirigeix i de la qual cofirma el primer volum. Tot i que no es ho havíem ni plantejat, tenia tota la raó. La capital de Ponent té un planter de peces distribuïdes per tota la ciutat que sovint passen desapercebudes. Us hi atreviríeu? ens va preguntar. La reflexió va ser que no estaria gens malament intentar recopilar-les i editar-ne un títol amb vocació purament divulgativa, conscients que no érem historiadors i per tant no preteníem fer aquesta tasca, sino uns lleidatans disposats a ensenyar amb orgull uns elements que dignifiquen i embelleixen la nostra ciutat, sense obviar, en ocasions, quines sensacions ens transmetien. I és que Lleida compta tant amb peces d'autors desconeguts com amb la petjada de noms tan prestigiosos i premiats internacionalment com Jaume Plensa o el multidisciplinar Benet Rossell, a més de creadors tan reconeguts com Antoni Abad Gil i el seu fill Antoni Abad Rosés, Leandre Cristòfol, Albert Coma Estadella o Josep Maria Subirachs. Noms que demostren també que podem trobar des de manifestacions figuratives fins a altres que representen l'abstracció pura o el surrealisme. Enmig, tot un ventall de possibilitats.

Vam començar ben contents la nostra recerca partint d'una llista que des de bon principi sabíem incompleta, però convençuts que aquest era un detall menor que ja ampliariem pel camí. I caram! si l'hem engreixat. Han estat mesos de dedicar el temps lliure a les sortides

per la ciutat, que ens han permès descobrir racons i peces en les què ni tan sols ens havíem fixat mai i això que un de nosaltres camina cada dia quilòmetres i quilòmetres. Abans de començar tocava repassar el recorregut del dia. Primer sobre el paper per estudiar com podíem aprofitar més el temps, després –beneïda tecnologia–, comprovant si sortia al Google Maps per anar sobre segur i, finalment, calçat i roba còmoda... i cap al carrer falta gent. Hem de confessar que aquí tant el Toni com la Glòria han estat d'una valuosa ajuda, ja fos per consensuar la metodologia de treball, que intentàvem perfeccionar amb l'experiència (les previsions de quantes peces podíem examinar i fotografiar al dia van anar evolucionant d'optimistes a realistes), per organitzar els trasllats d'un lloc a l'altre o per ajudar-nos a veure detalls. Tot i que molts cops, fotògraf i redactora sortíem per separat, després tocava fer una posada en comú. L'experiència fou molt útil perquè ens acostumava a passar que el que un no havia vist, ho havia trobat l'altre. També hi havia ocasions en que ni l'un ni l'altre se'n sortia, i aleshores tocava tornar a fer una batuda o demanar ajuda. Malgrat això i la nostra voluntat de fer un llistat el més exhaustiu possible, és probable que ens hàgim deixat alguna peça. Si ocorre, volem demanar disculpes, no l'hem sabut trobar. Precisament, hem volgut dividir el llibre en rutes, deu en concret, per tal que els lectors, si així ho desitgen, les puguin resseguir i conèixer de forma més entretinguda i amena allò que els mostrem en aquest llibre. Ja que hi erem posats, i aprofitant els itineraris, vam voler deixar constància d'algun altre element, només a tall d'exemple, com ara relleus, baix relleus o murals, per recordar que potser es mereixerien un estudi a fons, com també se'l podrien merèixer les escultures amb valor artístic dels edificis religiosos.

I un cop feta aquesta tasca, tocava comprovar què en deia la literatura. La feina, tant de documentació com d'execució, ha estat més intensa del que en un principi ens havíem pensat, però creiem que ha valgut la pena. Hem après molt i esperem que els lectors ho puguin disfrutar. Per tot això volem agrair a totes aquelles persones que ens han ajudat. No només al Toni i la Glòria que sempre han estat al nostre costat. També a aquells qui ens han aconsellat quan

els hem preguntat tot just abans d'encetar aquesta aventura, quan ens hi hem adreçat, no per demanar ajuda en el contingut, sino més aviat per buscar mestratge en el contracte social. Evidentment, a totes aquelles persones que han respost els nostres dubtes i preguntes quan la documentació que teníem era contradictòria i necessitàvem una veu acreditada. O simplement, no teníem informació. Experts en història de l'art i directors d'equipaments museístics que han tingut la paciència de donar-nos amablement un cop de mà; responsables d'altres espais municipals que ens han acompanyat tota l'estona que hem necessitat. I, per últim, però potser els més importants, a tots aquells artistes (perquè tots els noms que surten en aquest llibre són artistes, en una o altra disciplina) que ens han ensenyat què pensaven, que sentien i què volien transmetre amb el seu art. A tots ells moltes gràcies, no només per ajudar-nos (i ens consta que en alguns casos han tingut la delicadesa de buscar dades concretes als seus arxius quan no en recodaven alguna de concreta que els demanàvem) sinó per fer que aquesta ciutat tingui més ànima.

Esperem que disfruteu el llibre que teniu a les mans i que us inciti a passejar-vos per la ciutat, observant-la amb una nova mirada.

Els autors

Iniciem el nostre recorregut per les escultures urbanes i les fonts de Lleida per una de les artèries més trepitjades i conegudes de la ciutat, l'Eix Comercial i alguns dels seus carrers adjacents. No en va és un dels espais més emblemàtics de la capital del Segrià. Començarem a la plaça de Ramon Berenguer IV, a la font centenària que n'ha pres el nom i acabarem a l'avinguda de Blondel, davant de la contemporània *Movere+Conciliare* d'Antoni Abad. Un recorregut que recorda la història de la ciutat i a la vegada, la seva modernització, amb peces que van des del segle XVIII fins a finals del segle XX.

- 1 Font de l'Estació o de la Plaça de Ramon Berenguer IV
- 2 Mossén Cinto Verdaguer
- 3 La distància recorreguda en tornar a casa l'onze d'agost de 1994
- 4 Cantando bajo la lluvia
- 5 Mural d'edifici comercial
- 6 Creu dels porxos del Massot
- 7 Verge del Pilar
- 8 Font del Governador o de la Baixada de la Trinitat
- 9 Bienvenido Mr. Marshall
- 10 Màrius Torres
- 11 Marquès de Blondel
- 12 Indíbil i Mandoni
- 13 Font de la Costa del Jan
- 14 Sant Jaume
- 15 Làpida Ricard Viñes
- 16 Gangster
- 17 Font IEI
- 18 Antiga font de l'Hospital de Santa Maria
- 19 Dignitat, memòria i vida
- 20 Els gegants
- 21 Movere + Conciliare

Font de l'Estació o de la Plaça de Ramon Berenguer IV

“Filla” d’una de les fonts històriques de Lleida sorgides arran de la construcció del Dipòsit del Pla de l’Aigua (1784-1792), creat per garantir aigua de qualitat als lleidatans i evitar riscos de contraure malalties. Aquesta font presideix actualment la plaça de Ramon Berenguer IV. El seu pilar de base quadrada prové de l’antiga Font de la Plaça Sant Francesc (avui dispersada entre aquesta i la de la Costa del Jan) igual que el brollador en forma de cap de dofí que deixa caure l’aigua a la pica de forma semicircular. Les quatre cares de la part superior de la font presenten motius ornamentals clàssics coronats per un altre element en forma de pinya.

Mossén Cinto Verdaguer

Monument escultura de Jaume Gort (Lleida, 1919-1966) de 1953 i remodelat per l'arquitecte Carles Sàez (Lleida, 1955) el 2006, a la plaça de Jacint Verdaguer. Homenatge al poeta Verdaguer (1845-1902) que Gort va crear com un monolit en pedra amb medalló de marbre amb el bust de mossén Cinto, per commemorar el 50 aniversari de la seva mort. El 2006 amb la reordenació de la plaça es va replan-tejar la peça enllaçant-la amb l'excursionisme —Verdaguer n'era un gran aficionat— amb motiu del centenari del Centre Excursionista de Lleida. Ara hi ha una escultura amb 100 pedres que evocuen 100 cims coronats per l'entitat i el medalló en una de les parets.

La distancia recorreguda en tornar a casa l'onze d'agost de 1994

Escultura en fundició d'alumini de l'any 1994 composta per 94 mans que simulen l'acte de medir en pams, visitable a la Sala de Músics de l'Auditori Enric Granados de Lleida. Obra d'Antoni Abad Rosés (Lleida, 1956) forma part d'una serie de peces amb les que l'artista buscava entendre les realitats que se li escapaven a través de diferents patrons de mesura. En el cas dels pams va considerar que el fet de ser una mesura incorporada al propi cos la feia més comprensible. Cada acció diària suposava un nombre determinat de pams i cada una de les peces tenia per títol el nom de l'acció. Aquesta és una de les més llargues de tota la sèrie.

Cantando bajo la lluvia

Escultura en planxa de metall situada a la part superior del far de la plaça de Sant Joan. Obra de Joaquín Ureña (Lleida, 1946) forma part de la instal·lació *Un carrer de cine* amb tres peces repartides per l'Eix des del 2008. Aquesta, titulada *Cantando bajo la lluvia*, està dedicada a la pel·lícula musical homònima, un dels grans èxits de Hollywood de 1953. Evoca el seu protagonista principal, Don Lockwood, interpretat per Gene Kelly, cantant la cançó que dona títol al llarmetratge agafat a una farola, tal com ocorre en una de les escenes més recordades del film. Seqüència que, per cert, les cròniques diuen que Kelly va rodar a 39° de febre.

Mural d'edifici comercial

Mural en pintura acrílica del 2002 creat per l'aquarel·lista Joaquín Ureña (Lleida, 1946) en un edifici del carrer del Carme, número 71, que embelleix l'entorn i els seus edificis comercials. Simula els balcons de tres pisos amb els seus hipotètics veïns, personatges que en el fons estan inspirats en persones properes a l'artista. De fet, al primer pis s'hi endevina la seva esposa, la fillola i la sogra i fins i tot la planta és del comerç proper d'uns amics. Al segon, el pare i el nen són en realitat el promotor de l'encàrrec i el seu fill, i al tercer, qui està filmant és un company que habitualment li feia les fotografies de les pintures, amb el gosset d'un veí.

Índex

Pròleg ?	7	Gangster	30
Introducció ?	9	Font IEI	31
Ruta 1. Eix comercial	13	Antiga font de l'Hospital de Santa Maria... ..	32
Font de l'Estació o de la Plaça de Ramon		Dignitat, memòria i vida	33
Berenguer IV	15	Els gegants	34
Mossén Cinto Verdaguer	16	Movere + Conciliare	35
La distància recorreguda en tornar a casa		Ruta 2. Camps Elisis i entorn	37
l'onze d'agost de 1994	17	Arbre Paer	39
Cantando bajo la lluvia.	18	Nen i ànec o Font del Lleó.	40
Mural d'edifici comercial	19	A la lleva del biberó.	41
Creu dels porxos d'en Massot	20	Escultura commemorativa de la XIII trobada	
Verge del Pilar	21	de les penyes barcelonistes	42
Font del Governador o de la Baixada de la		Font de la Petxina	43
Trinitat	22	Font de les Granotes	44
Bienvenido Mr. Marshall	23	Forjador	45
Màrius Torres	24	Homenatge a la sardana	46
Marquès de Blondel	25	Homenatge al Batlle Fuster	47
Indíbil i Mandoni	26	Maurin	48
Font de la Costa del Jan	27	Nimfa o Font de la sirena	49
Sant Jaume	28	Pablo Iglesias	50
Làpida a Ricardo Viñes	29	Estampida	51

Rellotge de sol	52	Làpida a Enric Granados	77
Tractor	53	Font del Pla de l'Aigua	78
Manolo Calpe	54	Salvador Seguí	79
Ruta 3. Avinguda del Segre-Pardinyes	55	Font de les Piques	80
Home	57	Font de la plaça de l'Ereta o de l'Ensenyança	81
Font del Govern Civil o de la Plaça de la Pau	58	Pont de terra	82
Font menor del Govern Civil o de la Plaça		Pensativa	83
de la Pau	59	Reixes antiga presó	84
Auditiva	60	Miguel de Cervantes	85
Lluís Roca	61	Creu de Sant Antoni o Creu dels tres tombs	86
Poesia cinètica (joc d'aigua)	62	Pau Casals	87
Font escultòrica	63	Al·legoria a Jaume I el Conqueridor	88
Escultura urbana	64	Escultura urbana (sense títol)	89
Taller N(ART)URA 2005	65	Ruta 5. Seu Vella	91
Font sortidor a la Rambla del Corregidor		Font dels Tritons	93
Escofet	66	Lleida a Enric Granados i font	94
Rellotge de sol	67	Pompeu Fabra	95
Font de la plaça dels Països Catalans	68	Font sortidor a la bassa del pont llevadís ...	96
Font estany	69	Làpida a Magí Morera	97
Font sortidor a l'avinguda de Pinyana i		Làpida homenatge a l'homenatjat Magí	
alcalde Porqueres	70	Morera	98
Ruta 4. Centre històric – Cavallers	71	Ocultacions : Testimoni, omissions, testament	99
Sant Jaume	73	Ruta 6. Escorxador – Mariola	101
Llàgrimes per tu	74	Font de la Plaça Catalunya	103
Font del Roser o de Cavallers	75	L'ametlla com balla	104
Làpida a Enric Granados	76	Lluís Companys	105

Retaule de l'Escorxador	106	Font Fundació Felip	134
Escultura urbana (sense títol)	107	Estructura	135
Tríada Mixtilínia	108	Ruta 8. Cappont-canalització	137
Monument als pagesos	109	Doctora Castells	139
Relleus de ferro sobre estructura de formigó	110	Sortidor a la Rambla de la Doctora Castells.	140
Gaspar de Portolà	111	Agulla	141
Verge del Pilar	112	Torres de les paraules	142
Soldat Sapador	113	Lemúria	143
Volums estàtics	114	Taller N(ART)URA 2007	144
Maqueta de la lluna	115	Juli Cèsar	145
Ruta 7. Zona alta	117	Mural ceràmic amb font	146
Henri Dunant	119	Salvador Allende	147
Font estany a la plaça de les Missions	120	Ruta 9. Cementiri Magraners Bordeta ...	149
Doctor Fleming	121	Intent de vol	151
Placa a Ricard Viñes	122	Font a la plaça de Sant Jordi	152
Fent memòria	123	Gent	153
Mural ceràmic	124	Creu de les Tres Pedretes	154
Dona Ferma	125	Lleida als morts de Mathausen i demés camps	
Estructura	126	d'extermini nazi	155
Font de la Plaça de la Constitució	127	Als combatents i civils morts a conseqüència	
Solcs	128	de la Guerra Civil de 1936-1939	156
Una SALUT de ferro	129	A les víctimes de la repressió franquista ...	157
Braços solidaris	130	A les víctimes dels bombardejos de 1937 i	
Apologia de l'esport	131	1938	158
El Regant	132	Als veïns de l'Albagès afusellats a Lleida ...	159
Fonts "germanes" al carrer Doctor Fleming		La Magrana	160
i avinguda Onze de Setembre	133		

Safareig dels Magraners	161	Creu del Batlle	169
Exaltació al treball	162	Sagrat Cor	170
Ruta 10. Exterior – Horta de Lleida	163	Font de Butsènit	171
Escultura urbana	165	Gènesi.....	172
Creu de terme del camí de Grenyana	166	Escultura	173
Creu de terme de l' ermita de Grenyana ...	167	Monument a la verema	174
Creu de terme, prop de Sant Ruf	168	Joana Jugan	175

